Vad är kognition?

Aron Sjöberg
Neuropsykolog

Presentation

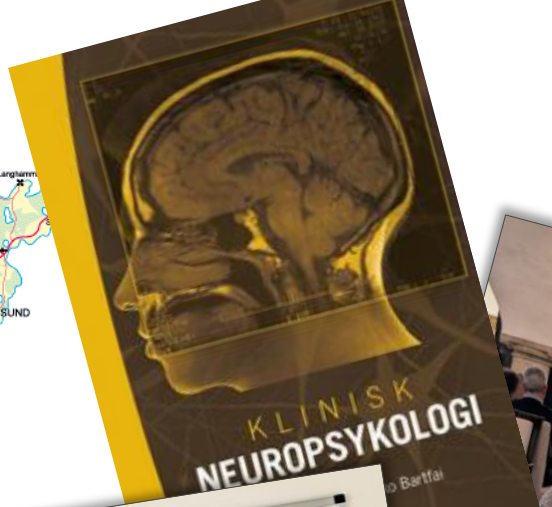

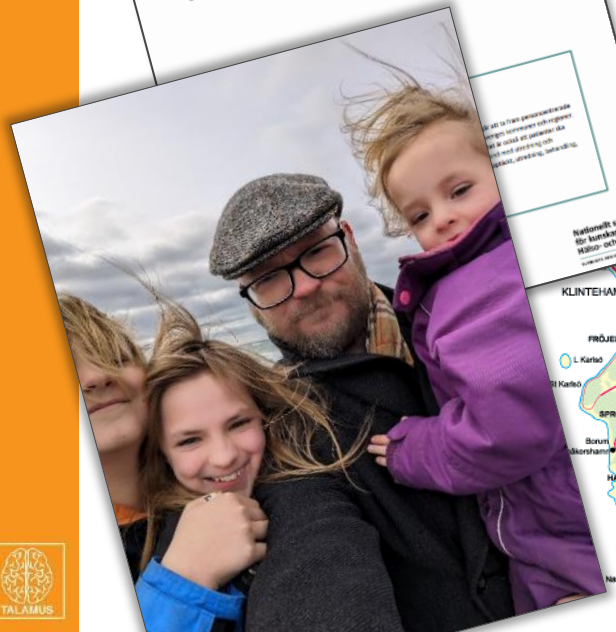

Region Gotland

TALAMUS

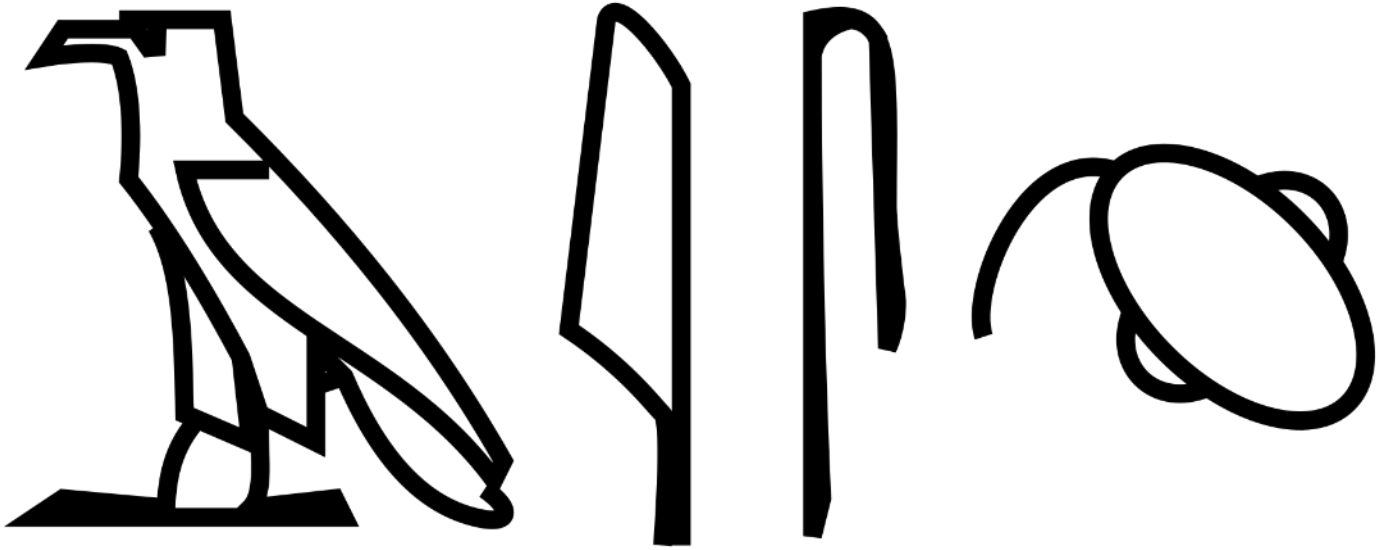

TALAMUS

~1,2-1,4 kg

~1200 cm^3

~2% av kroppsvikten

~20% av kroppens energiförbrukning

~86.000.000.000 neuroner

~85.000.000.000 andra celler

~600.000.000.000.000 (600 biljoner) synapskopplingar

20% i cortex - 80% i cerebellum!

~1,5 dl. spinalvätska

Den mest komplexa struktur i universum som vi känner till!

Neuroanatomi

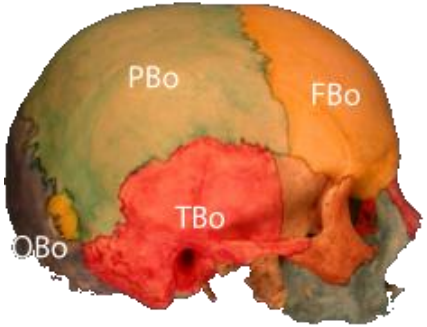

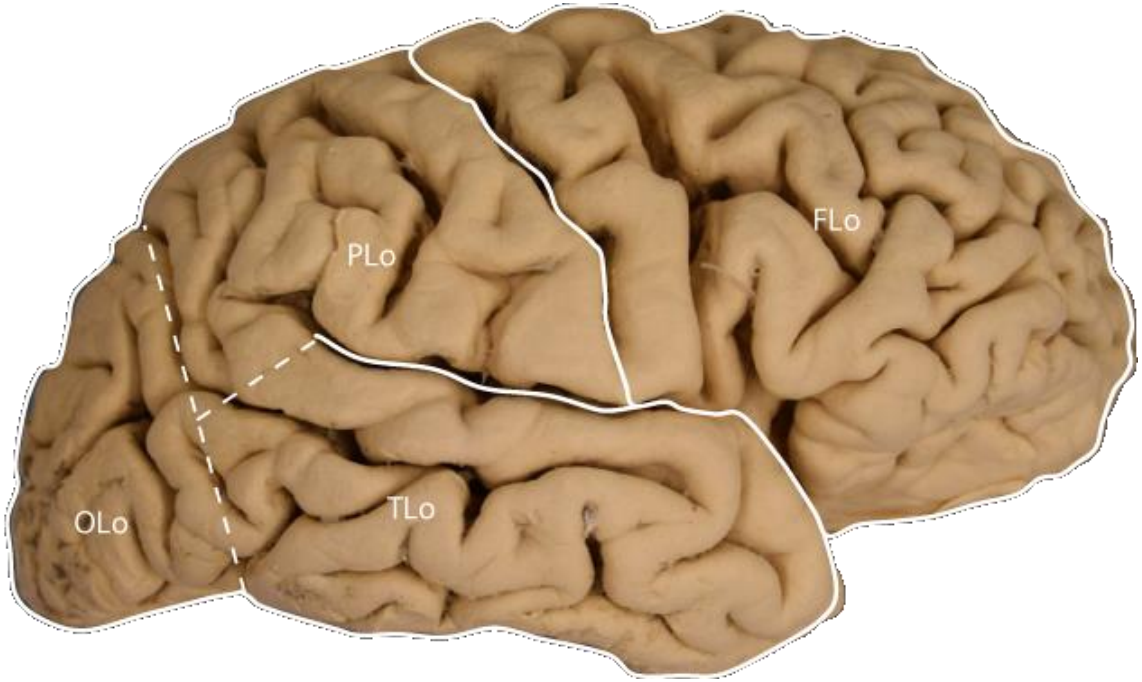

… och glöm inte insula!

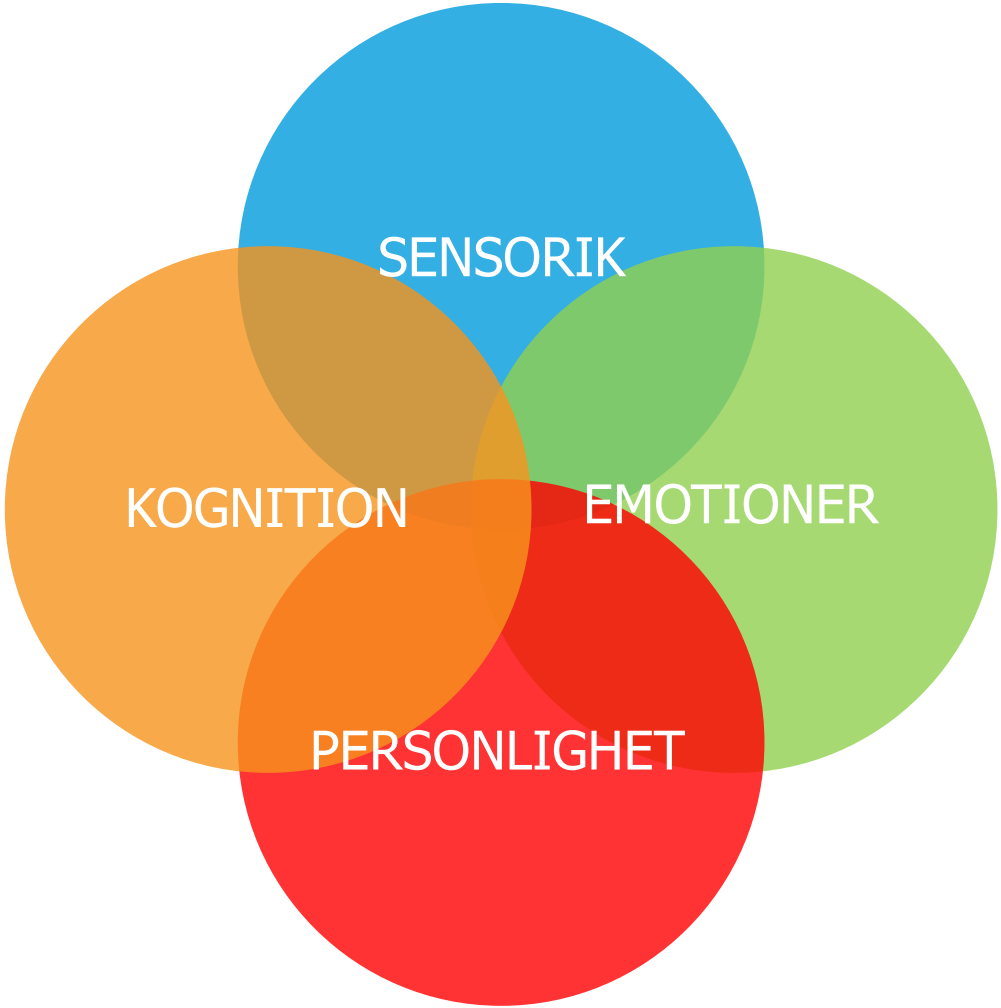
SENSORIK
KOGNITION
EMOTIONER
PERSONLIGHET

Kognition handlar om hur vi tänker och bearbetar information i hjärnan.

Vad är en konceptualiseringsmodell?

- ... ett sätt att göra svåra och komplexa saker hanterbara!
- ... en kunskapsteoretisk ansats!
- ... värdefullt både inom forskning och kliniskt arbete!

DSM-5

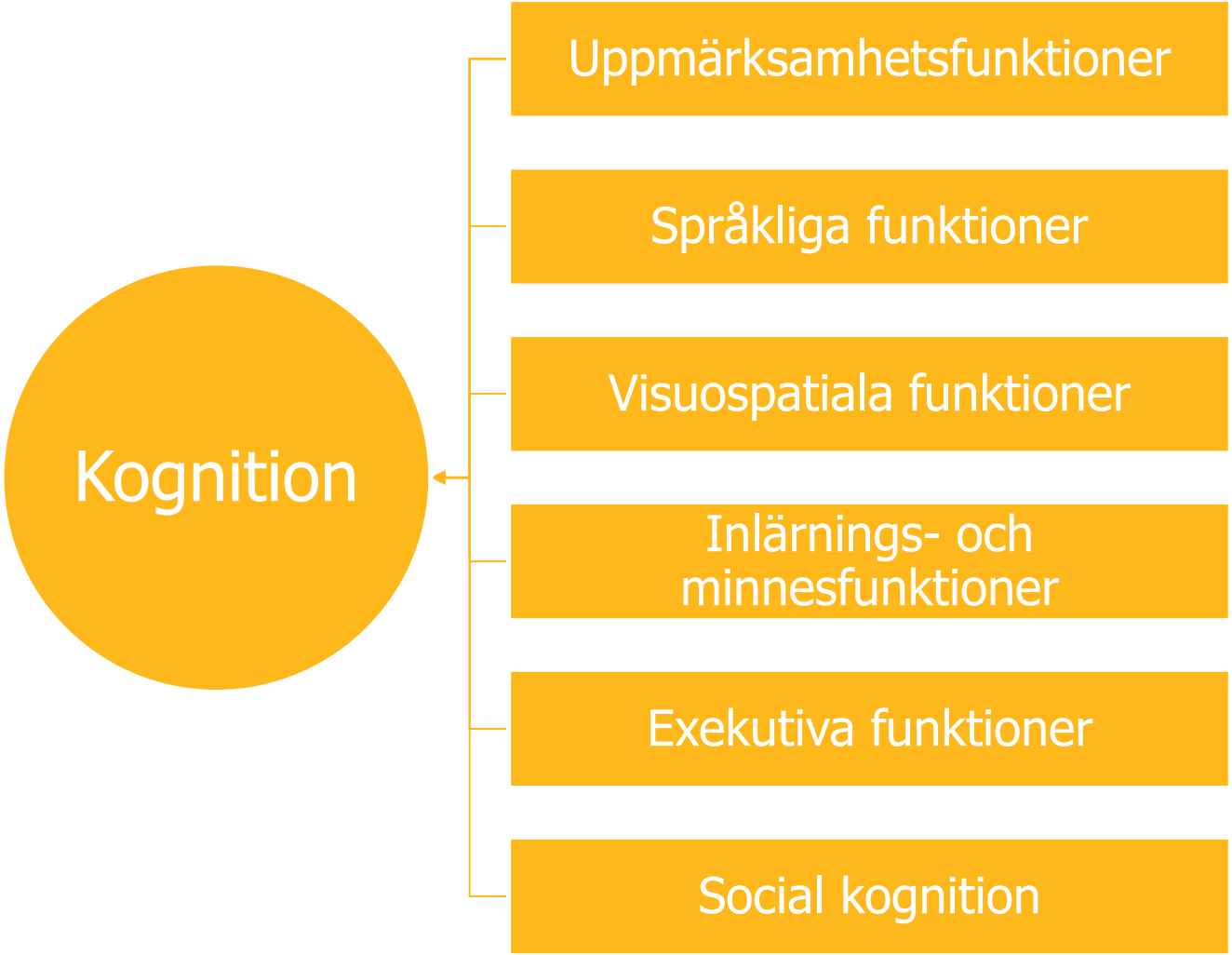
Kognition
Uppmärksamhetsfunktioner
Språkliga funktioner
Visuospatiala funktioner
Inlärnings- och minnesfunktioner
Exekutiva funktioner
Social kognition

ICF

Kroppsfunktioner (psykiska funktioner)

Övergripande psykiska funktioner (b110–b139)

- b110 Medvetande och vakenhetsfunktioner
- b114 Orienteringsfunktioner
- b117 Intellektuella funktioner
- b122 Övergripande psykosociala funktioner
- b126 Temperament ochpersonlighetsfunktioner
- b130 Energi och driftfunktioner
- b134 Sömnfunktioner
- b139 Andra specificerade och ospecificerade övergripande psykiska funktioner

Specifika psykiska funktioner (b140–b189)

- b140 Uppmärksamhetsfunktioner
- b144 Minnesfunktioner
- b147 Psykomotoriska funktioner
- b152 Emotionella funktioner
- b156 Perceptuella funktioner
- b160 Tankefunktioner
- b164 Högre kognitiva funktioner
- b167 Psykiska språkfunktioner
- b172 Kalkyleringsfunktioner
- b176 Psykisk funktion att ordna sammansatta rörelser i följd
- b180 Funktioner för erfarenhet av jaget och tid
- b189 Andra specificerade och ospecificerade specifika psykiska funktioner
- b198 Psykiska funktioner, andra specificerade
- b199 Psykiska funktioner, ospecificerade

Uppmärksamhetsfunktioner

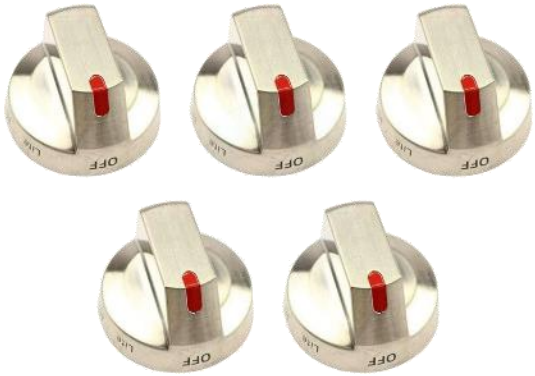

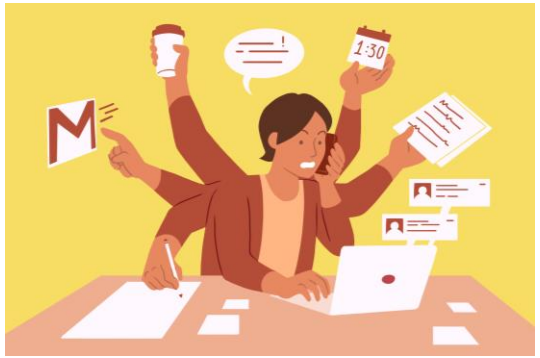

Språkliga funktioner

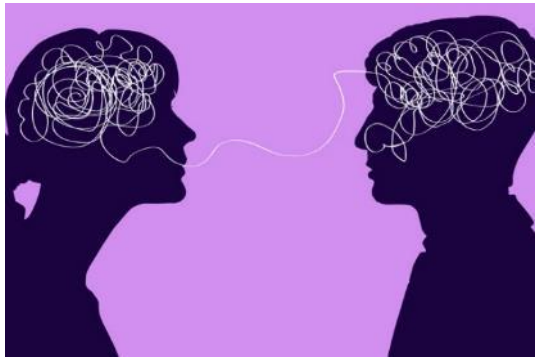

Afasi

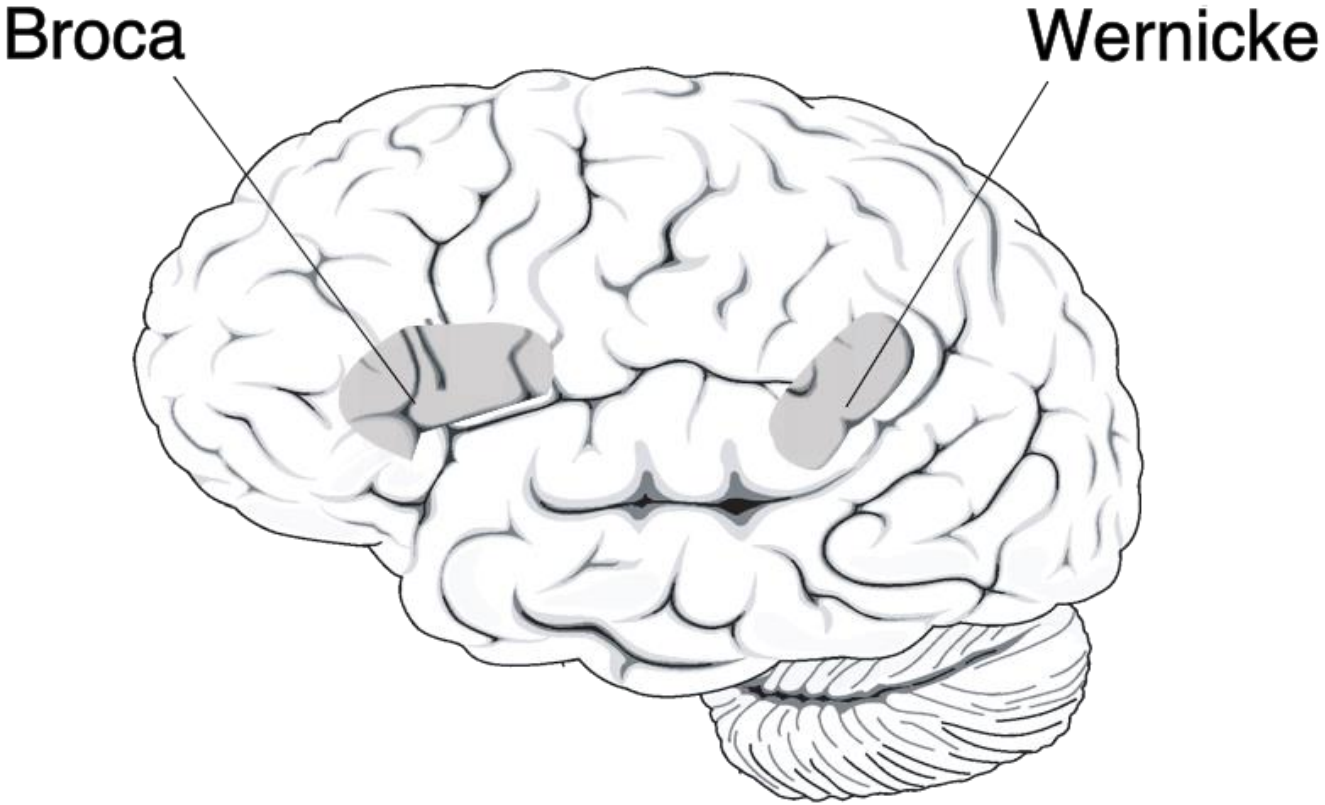

Visuospatiala funktioner

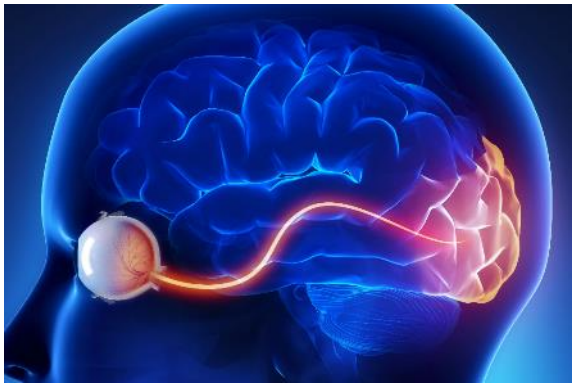

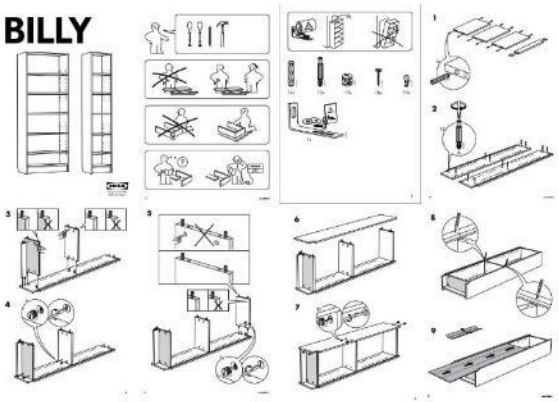

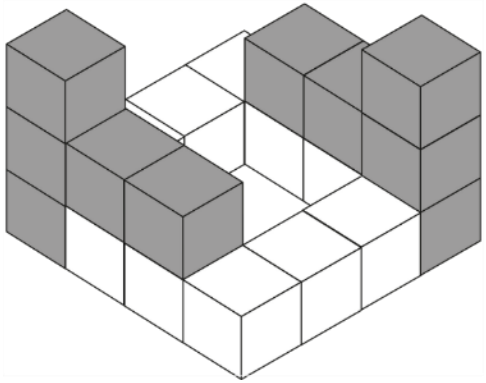

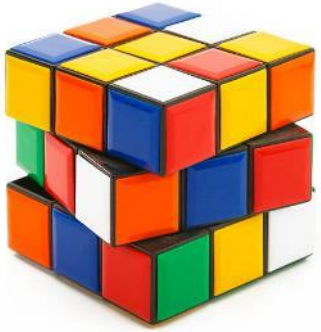

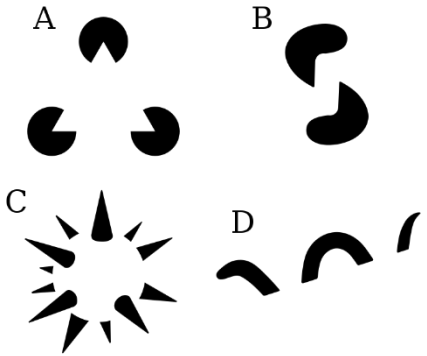

A

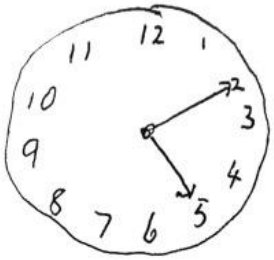

B

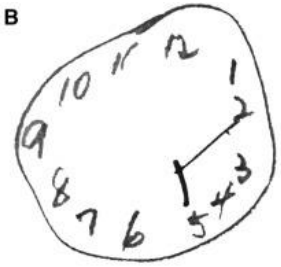

C

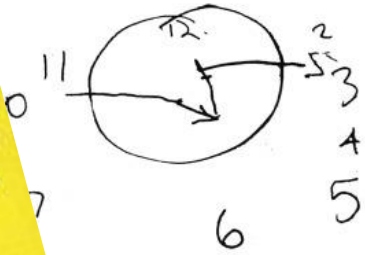

D

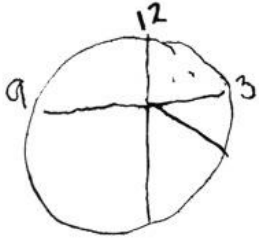

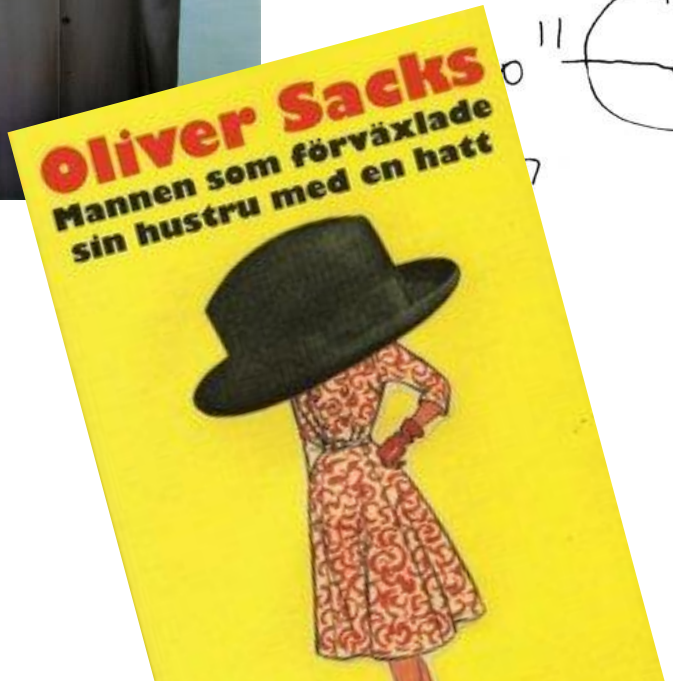

Inlärnings- och minnesfunktioner

Amnesi

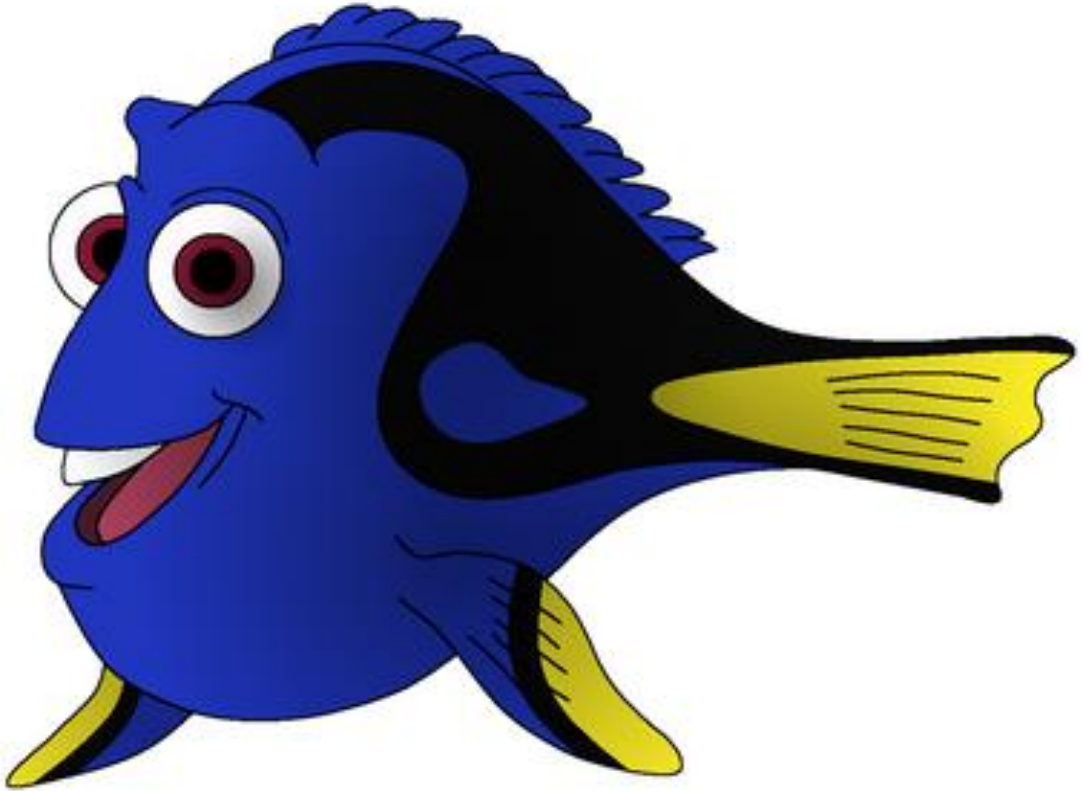

Exekutiva funktioner

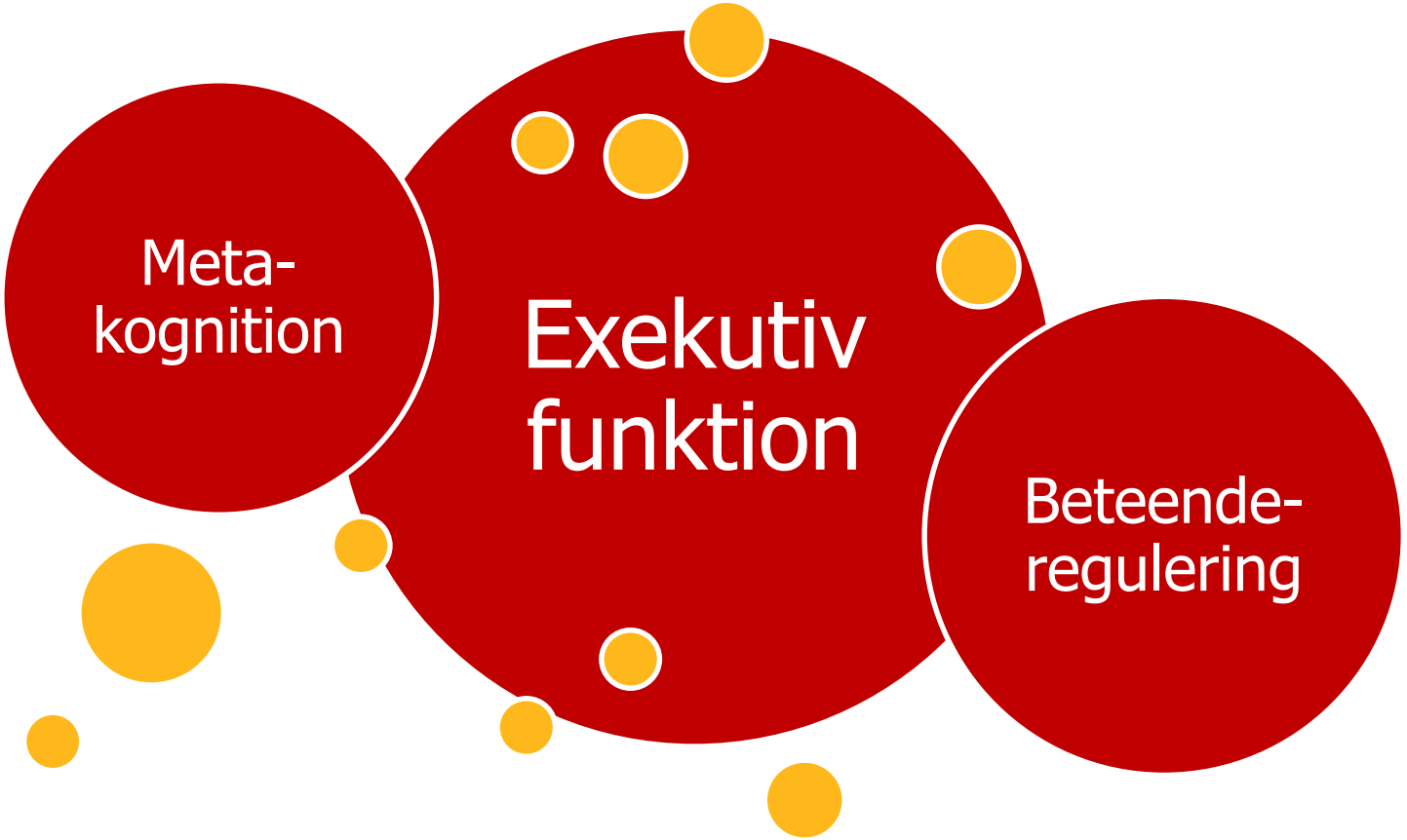

Phineas Gage (1823-1860)

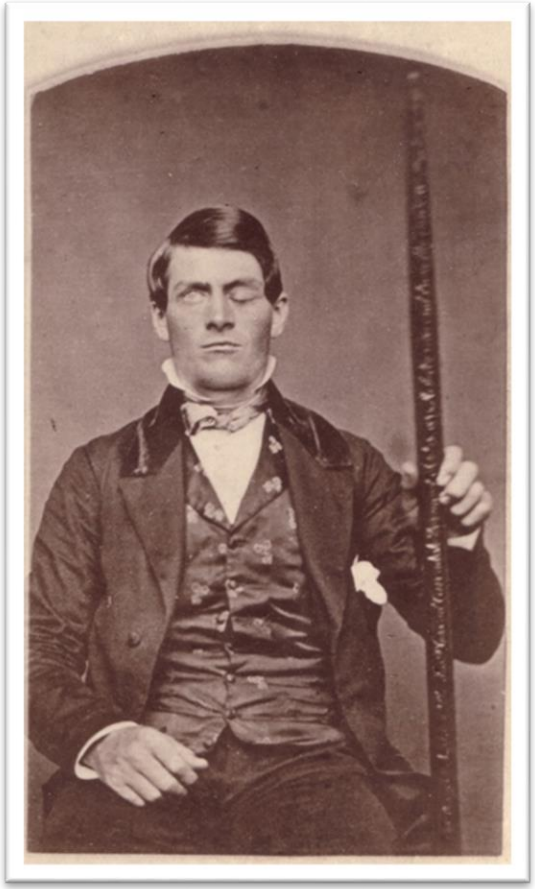

Social kognition

Theory of mind

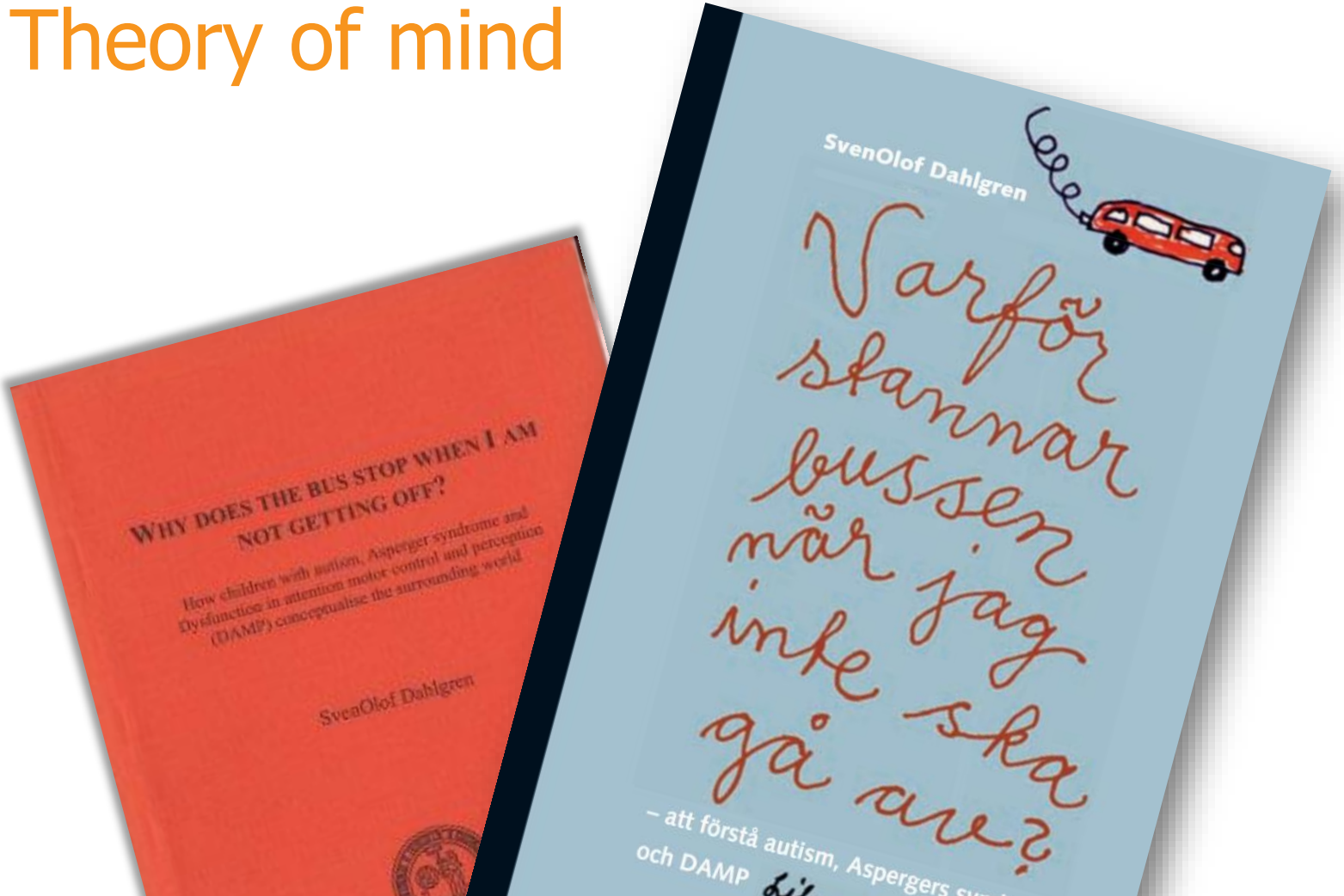

Varför ska vi undersöka kognition?

- Identifiera kognitiv svikt
- Diagnostik
- Utvärdera progress och behandling
- Individuell planering och bemötande
- Förbättra livskvalitet!

Hur mäter vi kognition?

Påverkan på hjärnans funktion

- Utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar
- Förvärvade hjärnskador
- Neurologiska sjukdomar
- Kognitiva sjukdomar
- Psykiatriska sjukdomar
- Somatiska sjukdomar
- … och mycket annat!

Stora grupper!

- 20% har en funktionsnedsättning i åldrarna 16-84 år *(Folkhälsomyndighetens folkhälsoenkät 2024)*
- 16% har en funktionsnedsättning i åldrarna 16-64 år *(SCB 2020)*
- Mer än 7% av alla vuxna har stora problem med psykisk ohälsa *(SCB 2020)*
- 5% av alla barn och 2,4% av alla vuxna har en neuropsykiatrisk diagnos *(SCB 2020)*
- 1-2% av befolkningen har AST *(Gillberg, 2021)*
- 1-2% av befolkningen har IF *(Lindblad & Fernell, 2021)*
- 14% av befolkningen beräknas ha svag begåvning *(Lindblad & Fernell, 2021)*
- Det finns cirka 150.000 personer med demens och antalet beräknas öka kraftigt *(Socialstyrelsen 2017)*

I Sverige finns det uppskattningsvis **500-700.000** personer med kognitiva funktionsnedsättningar (beroende på gränsdragningar)

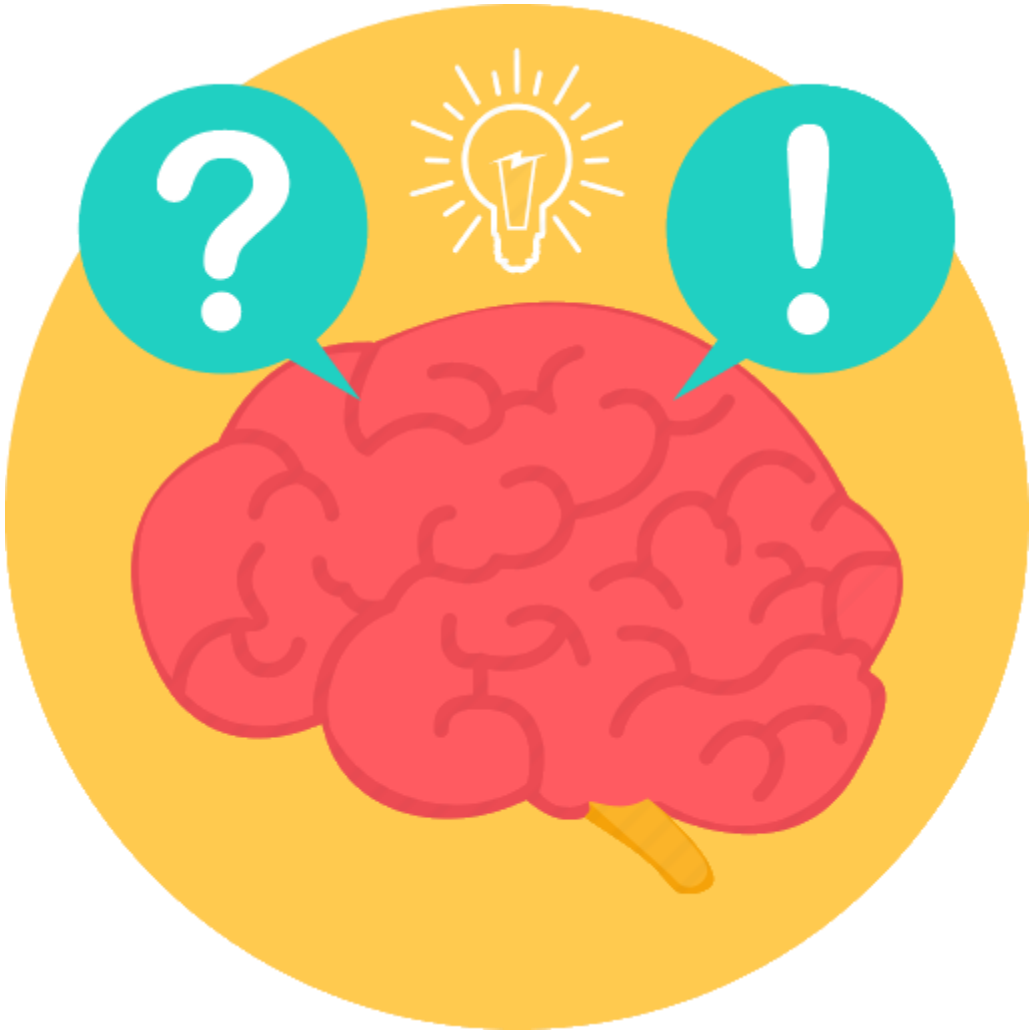

Take home-message

- Kognition är ett paraplybegrepp!
- Kognition utgörs av flera olika mentala förmågor indelade i sex kognitiva domäner.
- Störningar av kognitiva funktioner kan ta sig många olika uttryck och ge upphov till många olika svårigheter!
- Det finns många olika sjukdomar och skador som kan påverka hjärnans funktion.

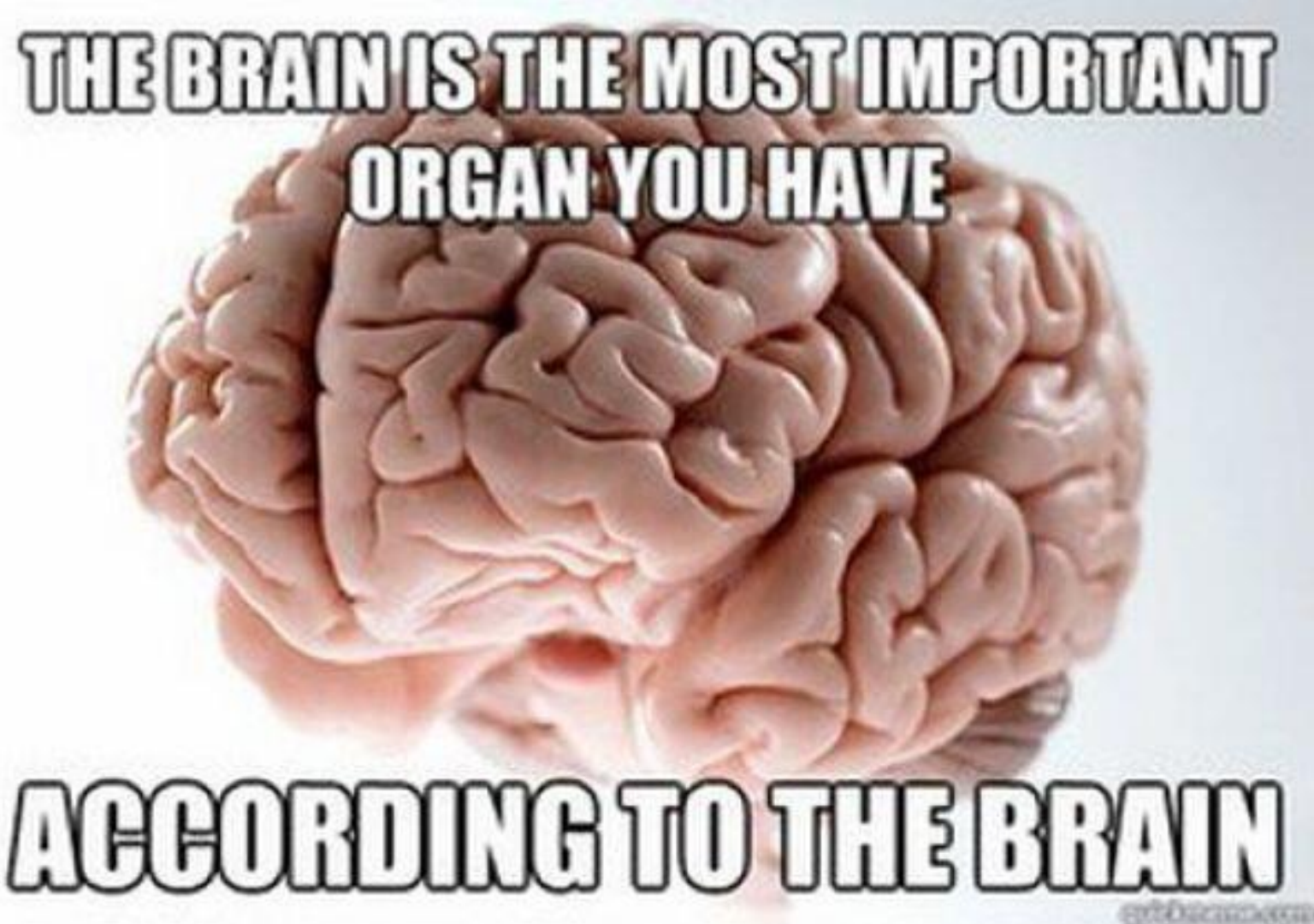
THE BRAIN IS THE MOST IMPORTANT ORGAN YOU HAVE
ACCORDING TO THE BRAIN